

BİR BUĞDAY GÜNÜ

Ayşe Ünüvar

■ Arasta çarşısının köşesindeki manifaturacıya girince gözleri fal taşı gibi açılır, büyük avuçlarını birbirine vura vura sevinir, ayaklarına her zaman büyük gelen gıslavet lastiklerini haldur huldur sürüyerek dükkândaki sobanın yanı başına kıvrılmış iskemleye buyur edilmeden oturur, kimsenin hoşbeşini beklemezdi. Fıldır fıldır dönmeye başlayan gözlerini önce tavana en yakın rafa diker ve rengi güneş gibi açan çiçeklerle bezeli basma pazen toplarını gösterip gösterip ayağını yere vurur, konu komşu hısım akraba şöyle biraz çekinip “Destur bilmez, azıcık melcemedir.” derler dükkân sahibine. Güngörmüş, hâl bilmiş, evvel zaman adamı, ekâbir Fakı amca; “Zıyanı yok hanımlar, onun da bir nasibi var besbelli biz kapısında.” der ve üşenmeden hangi basmadan entari diktirmek istediğini uzun uzun sorar, indirir, keser, biçer, katlar ve tezgâha koyar. Gıcır gıcır parlayan cam tezgâhın üzeri bayram öncesi dolar taşar. Kimi entarilik basma kimi şalvarlık pazen kimi eteklik emprime kimi gömleklik saten alırken onun gözü hiç inmez raflardan. Sobanın tam karşısında bulunan atadan kalma rafta, genellikle yeni model pazenler; dükkânın sağ kolundaki raftaysa eskiden kalma, belki de geçen yılın pazen ve basmaları rengârenk durur toplarda. Onlara hiç bakmaz. Onun gözü hep en yeni en parlak kumaşlardadır. Çay gelir sonra, Fakı amca çay söylemiştir. Kadın kısmı çayı höpürdetmeyi pek beceremezken kocaların höpür höpür seslerini bile duymaz Melceme Hayriye. Bıyık altı gülmeler başlar sonra. “Bu kadar basmayı mezara mı götürecek ayol?” “Basmadan çok pazen var iki göz odasında ablam, bir görsen tavana kadar yığmış da yığmış birini diktirip giymesin sırtına. ‘Bak Hayriye, gel etme. Şunun şurasında yarın bayram, senin de sırtın

başın pak olsun, şuncağızlardan birini seç; keselim, ilelim, dikelim giyin kuşan.' deriz de duymazdan gelir. İlla 'Evlencem!' der. 'Çeyiz sandığım boş mu kalsın?' Bir bir katlar, koltuğunun altına saklar şimdi; sonra eve varır, dar odanın köşesine bir iskemleyle tırmanır ve dağ olmuş kumaşların en tepesine en yeniyi bohçalar ve koyar. Bir görseniz her bohça ayrı bir kumaş ayrı bir dantel ayrı bir kurdeleyle sıkıca bağ edilmiştir. Allah etmeye ölüverse kimsesi yok bizden gayrı. Nasıl açıp da dağıtılacak bunca kumaş hiç bilmem ayol?" "Onun ölümde gözü yok ki bacım. Der bir daha der, 'Evlencem! Oğlan evine sandığım boş mu gitsin; bunun görümcesi var, eltisi var, kaynanası, kaynatası, inisi var. Hepsine az bile gelir bu pazen, basma. Ancak güneş rengi çiçeklileri ben giyeceğim. Şalvar edeceğim sırtıma, olmadı entari, şöyle göğüsten robalı..." "Nahı Allah ne etsin seni, kız nerden bilir ki robayı mobayı bu deli?" "Ne delisi abam, senden benden akıllı vallahi. Baksana her bayram öncesi kumaş dizdirir de birini kıza kırsıra düşürmez. Der bir daha der, 'Çeyizime onlar.'" "Top top kumaş oldu anam, hangi birini giyecek soyka! Geçen Bedir'in kızını istemeye geldiler; vallahi üste yok, başta yok. Ha dedik ki 'Hayriye etme, şu Bedir abaya bir işliklik pazen versen olmaz mı?' Açtı ağzını yumdu gözünü. 'Çeyizime el sürdürmem.' dedi. 'Teneşire gelesice!' dedik, hep bir ağızdan oluğun yanındaki evin önünde." Kız anam ne çeyiziymiş bu, nerden baksan yetmişini geçti bu deli. El verir, o giyer. El verir, o yer. Ha bir de sen versen elinde mi kalır öyle değil mi?" "Kızlar benim herif, 'Dokunmayın garibe.' diye amma. Kışlık ekmek filan ederken ekmeği iyice çevirir, yakacağı dirhem dirhem atar kara sacın altına amma hakkını yiyemem. Ak paktır buncağızın pişirdiği yufka. Kör olasıca bir de eli sıkı olmasa!" "Ne diye delirdi ki kız abam?" "Hiç bilmem ay kız. Dedilerdi zamanında da kalmamış şu manafamda hiç. Neyimiş, istediği bir oğlan mı ne varmış da almadan gitmiş bunu. Kafayı bozmuş bu da köy yerinde, halası şehre almış gelmiş. O da ölünce böyle mahallelinin başına kalmış." "İyidir anam iyidir aslında ama şu kuru inadı olmasa. Her bayram önü bu böyle olur. Önce geceleri hiç uyumaz. Bir bakarsın oluğun orda sabah ezanlarıyla su doldurur testilere. Neyimiş, bayrama yakın zemzem akarmış bu çeşmeden. İçen sevdiğine varırmış ölmeden. Deli işte ne derse tamam deyip geçeriz biz de. Ne yapalım evin dibinde evi. Kapı bir komşuyuz, ölse yuması yıkaması bize bakar. 'Gariptir bu, sakın kem söz etmeyin.' der, bizim herif." "İyi de Bedir aba da garip, başında kocası yok, oğlan askerde. Ha ne olacaktı el yanında hor görülmeseydi. Vermedi bir top pazeni. Öyle bastı bağrına ve avaz avaz bağırды o gün. Bütün mahalle toplandı başımıza. Ahalide bizden yana ha! Dediler ki 'Gel etme, birini ver.' Yok, yıktı kapıyı bacayı; 'Evlencem ben. Evlencem ben! Bunlar benim, vermem kimseye. Odun isterseniz vereyim. Şeker isterseniz alın ama paze-

ni mi vermem. Vermem. Vallahi de billahi de vermem. Vermem pazenimi. Evlecem ben! Çeyizimi dağıtmam. Uğursuz gelir kim alırsa.” “Bak bak uğuru uğursuzluğu da bilir melceme. Eli iş tutar. İstese ekmek çevirdiği gibi her şeyin en iyisini yapar.” “İnat anam inat. Katır inadı var bu avratta. Ne melcemesi? Neyimiş aklı başında değilmiş. Aklı başında olmayan adam, ekmek direği gibi basma pazen mi dizer ahir ömrüne bakmayıp da. Belki gelecek diye beklediği adam, ta 45 yıl önce varıp gitmiş. Bu melceme bir umutla onu bekler saf saf... Anlatalım dedim. Giden gelmez diyerek. Kızdı benim herif, ‘Tutunduğu bir dal var, onu da siz mi kıracaksınız.’ diye... ‘Anamız yaşındadır idare edemedik mi.’ dedi çıktı!” “Vallahi ne desek boş. Top top basma, pazenle gömülecek bacım herhâl bu...” “Sus kız aba, duyacak darılacak şimdi.” “Duymaz duymaz, tam bayram öncesindeyiz; onun gözü de kulağı da Fakı amcanın top kumaşlarında şimdi...”

İstediklerini seçti Hayriye. Kesti dükkân sahibi, katladı, tezgâha koydu yine ve her arpa günü olduğu gibi “Bu da benden olsun Hanım Hayriye’ye.” dedi. “Çeyizliğine en güzelini Fakı Ağa’sı koymuş olsun.” Eğildi, elini öptü. “Sağ ol ağam, sağ ol; güneş rengini ver öyleyse.” dedi Fakı’ya!

Fakı amca şehrin en büyük manifaturasını işletirdi. Bu dükkân babasının da babasından kalmış, tevellütçe yaşlı ama dinç, güngörmüş hâl bilen bir adamdı. “Arpayı savurduk.” dedi Hayriye’nin ardı sıra bakıp. Yel gibi çıkıp giderken Hayriye eşikten. “Arpa neydi ki? Bayramdan hemen önceki günün, öncesinin önü yani arpa, buğday, arife. Bunlar bayramdan önceki üç gün ve bereketli. Hayriye’nin şu eşikten girmesi, bereket böyle vakitlerde. Kırmak olmaz şimdi. Üzmek hiç olmaz! Melcemeliği kalbinden Hayriye’nin. Kırılan, onarılamayan kalbinden. Siz, siz olun; sırtını yaslayacağı ağaç gibi durun onun yanında.” dedi hepimize dönüp... Gözlerimiz doldu. Eğilip elini öptük sonra. Ne iyi ne baba ne eli açık adamdı şu Fakı Ağa... Baktık ki Hayriye pazenleri koltuğunun altına sıkıştırmış, geniş gıslaveti-nin avurtlarına basa basa çekip gidiyor arasta çarşısının dar sokaklarından. Benim herif koşup durdurdu. “Abla.” dedi “Bir de ayakkabı alalım ayağına. Giymezen yine çeyizine koyarsın.” “Olmaz.” dedi, bir sinirle yürüyüp gitti. Benim herif dikildi kaldı oracıkta. “Olsun.” dedi, “Biz alalım da yine de gimezse giymesin.” “Sanki bizde para gani dedim.” ve yürüdüm ben de... Yanı başımda konu komşu hısım akraba ne bozulduk o gün Hayriye Kadın’a. Melcemeymiş! Melceme ha. Buz gibi akıllı hınzırlığından eder...

Buğday sabahıydı. “Hayriye ölmüş!” dediler. Vardık, konu komşu, hısım akraba; ne ağlaşıverdik o gün. Dün dediklerimizi bir bir yuttuk. Hatta dizildi boğazımıza. O gün, bugün oldu çıkmadı hiç. Cenaze defninden bir hafta sonra mahalle büyükleri toplandı. Kimi kimsesi olmayan Hayri-

ye'nin varı yoğu, fakir fukaraya dağıtılacaktı. Eştik, deştik; ne varsa köye, kasabaya yolladık. Sıra, o dar odanın tavanına kadar yığıldığı top top kumaşlara geldiğinde bohçaları açmaya çalışırken herkes hüngür hüngür ağlıyordu. Bohçalar bir türlü açılmadı. Üst üste düğüm edilmiş. Düğümlerin üzerine, sıyırtmaç kumaş parçaları yeniden bağlanmıştı. Kimse kızamadı, söylenemedi. İçinden bile kızmadı kimse Hayriye'ye. "Evlendi." dedi mahallenin güngörmüş Emine Kadın'ı. "Toprak yâri oldu şimdi. Kumaşlarını da ere gidecek kızlara dağıtmalı öyleyse." Hep birden hepimiz heyecanlandık. "Böylece gittiği yerde rahat uyuyacaktı Hayriye." dedik içimizden, en sessiz cümlemizle. Makas getirildi. Bağlar, düğümler, sıyırtmaçlar bir bir kesilip atıldı. Rengârenk basma, pazenler gün yüzüne çıktığında her kumaşın üzerinde ufacık birer kâğıt parçası vardı. Kâğıtlarda, her topun mahalleliye bir bir dağıtılacağı isimler yazılıydı. İyi de Hayriye'nin okuması yazması yoktu dedi ahali. Bu işte bir iş var, derken eşikte mahalle muhtarı görüldü. Her arife günü, Hayriye'nin yeni kumaş topunu koltuğunun altına alarak muhtarlığa geldiğini ve öldüğünde bu kumaşların verileceği ailelerin adının yazılmasını istediğini söyledi.

Arpa, buğday, arife... Hayriye, bir buğday günü öldüğü için güneş renkli çiçekleri olan son pazenin kime verileceğine karar kılınamamıştı ki Muhtar, dolu dolu gözlerle bakıp "Pazen Fakı Ağa'nındır." dedi. "Yıllarını yediği, güneşini kararttığı kadının diyetine saysın..."